

PİYASA DOLANDIRICILIĞI (MANİPÜLASYON)

Av. Şahin Baran

MANİPÜLASYON NEDİR?

Manipülasyonu; arz ve talebin serbest bir şekilde fiyat oluşturmalarını engellemek, yatırımcıları aldatarak bir menkul kıymet ile işlem yapmaya yönlendirmek ve menkul kıymetin fiyatının gerçeği yansıtmalarını engellemek olarak tanımlayabiliriz. Manipülasyon piyasanın şeffaf ve açık ortamını engellemekte, bu nedenle de yatırımcıların güvenlerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Diğer bir tanıma göre ise manipülasyon, sermaye piyasalarında alım satım konu finansal varlıkların fiyat oluşumuna gerçek ve kabul edilebilir bir nedene dayanmaksızın etkide bulunulması, manipülatörün kendi amaç ve istekleri doğrultusunda menfaat sağlamak ve diğer yatırımcıların yanlış yönlendirilmesi amaçlarını içeren davranış ve işlemler bütünüdür. [1]

Sermaye Piyasası; güven ve fırsat eşitliğine dayalı bir piyasadır. Sermaye Piyasasında güven eksikliğini yaratan unsurlardan birincisi manipülasyondur. Manipülasyon; 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanun'unun 107. maddesinde "piyasa dolandırıcılığı" olarak adlandırılmış bir suç türüdür.

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu; "MADDE 107 – (1) Sermaye piyasası araçlarının fiyatlarına, fiyat değişimlerine, arz ve taleplerine ilişkin olarak yanlış veya yanıltıcı izlenim uyandırmak amacıyla alım veya satım yapanlar, emir verenler, emir iptal edenler, emir değiştirenler veya hesap hareketleri gerçekleştirenler iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar. Ancak, bu suçtan dolayı verilecek olan adli para cezasının miktarı, suçun işlenmesi ile elde edilen menfaatten az olamaz.

(2) Sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkilemek amacıyla yalan, yanlış veya yanıltıcı bilgi veren, söylenti çıkaran, haber veren, yorum yapan veya rapor hazırlayan ya da bunları yayanlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılırlar.

(3) Birinci fıkrada tanımlanan suçu işleyen kişi pişmanlık göstererek, beş yüz bin Türk Lirasından az olmamak üzere, elde ettiği veya elde edilmesine sebep olduğu menfaatin iki katı miktarı kadar parayı, Hazineye;

a) Henüz soruşturma başlamadan önce ödediği takdirde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

b) Soruşturma evresinde ödediği takdirde, verilecek ceza yarısı oranında indirilir.

c) Kovuşturma evresinde hüküm verilmeye kadar ödediği takdirde, verilecek ceza üçte biri oranında indirilir" denilmektedir.

Sermaye Piyasası Kurulu 'Hisse Senedi Piyasasında Manipülasyon' başlıklı yayınına göre iki farklı şekilde manipülasyon tanımı yapılmaktadır. Bu tanımlar;

1-"İnsanları aldatarak bir menkul kıymeti almaya veya satmaya sevk etmeye veya menkul kıymetin fiyatını yapay bir seviyede tutmaya yönelik davranışlar,"

2-"Menkul kıymet piyasasında arz ve talebin serbest bir şekilde karşı karşıya gelerek fiyatları belirlemesine yönelik sürecin kasıtlı olarak engellenmesine yönelik davranışlar" olarak tanımlanmaktadır. Derinliği fazla olmayan borsalarda yapılan manipülasyon çok daha etkili olmaktadır. Fiyatlar kolayca etkilenebilmekte, en küçük bir müdahalede bile anında etkiler görülebilmektedir. Ancak manipülasyonun kanıtlanması oldukça zordur.

Manipülasyon borsada **kötü niyetle** hareket etmektir. Olmayan bir şeyi varmış gibi göstererek yanlış haberler ve söylentilerle gerçek olmayan işlemlerle menfaat elde etmeye çalışmaktır. Derinliği olmayan piyasalarda küçük miktarlı işlemlerde dahi piyasadaki fiyatlar kolayca etkilenmekle birlikte, en küçük olaylarda bile anında reaksiyon gösterebilmektedir.

Menkul kıymet piyasalarında işlem gören hisse senetlerine ilişkin, bilinçli olarak yanlış yönlendirici bir izlenim uyandırma ve yanıltıcı bir piyasa yaratmak amacıyla yapılan işlemler manipülasyon niteliğini taşımaktadır. Buna göre, yapay yollarla menkul kıymet piyasa fiyatlarının yükseltilmesi, düşürülmesi veya belli bir seviyede tutulmasına yönelik tüm faaliyetler manipülasyon tanımı içerisinde yer almaktadır.

Piyasadaki manipülatif hareketler karar aşamasındaki yatırımcıları etkiler, bu yapay harekete seansız izleyen yatırımcıların büyük bir bölümü gecikerek katılırlar ve zarar ederler. Yatırımcıları yanıltma, aldatma veya dolandırma şeklinde ifade edilebilecek fiilleri içeren bu tür faaliyetler sonucunda yatırımcılar haksız kayıplara uğramaktadırlar. Rekabet düzen ve yapısını, eşitlik ilkesini bozucu niteliğe sahiptir.

Bir menkul kıymette gerçekleşen fiyat hareketini olağan dışı ve bu anlamda yapay olarak niteleyebilmek için sadece meydana gelen fiyat hareketine bakarak değerlendirme yapmak yanılgıya yol açabilir. İsbetli ve doğru bir değerlendirme yapabilmek için uzun bir dönemde oluşan fiyat ve miktar değişimlerinin araştırılması ve bulunan verilen endeks verileri ile karşılaştırılması ve ancak bu tespitlerden sonra olağanlık ve olağan dışılık nitelendirmelerine ulaşılması gerekmektedir.

Sermaye Piyasalarında bireysel ve kısa vadeli yatırım kararlarına ilişkin işlemler, çoğu zaman derinlemesine bir araştırma gerektirmediği için manipüle edilmeye elverişlidir. Bu nedenle henüz sermaye piyasasında geniş bir yatırım yüzeyiyle buluşmadan, kısa vadeli alım satımlardan kazanç elde etmeye çalışan yatırımcının manipülasyon eylemleriyle güveninin kırılması, piyasadaki yatırım ve yatırımcı çeşitliliğini engellemekte, istikrarlı bir piyasanın büyüme ve gelişme hızını olumsuz etkilemektedir.

MANİPÜLATÖR NEDİR?

Yön veren, yönlendirici anlamı taşıyan manipülatör kelimesi piyasaları manipüle eden kişiler için kullanılmaktadır. Piyasayı veya yatırımcıyı, yalan, yanlış ve yanıltıcı haberleri bilgiler, yorumlar ile hileli yönlendiren kişilerdir. Manipülatörler genellikle piyasadaki acemi ve küçük sermayeli yatırımcıları yalan bilgilerle yönlendirmektedirler.

MANİPÜLASYON TÜRLERİ

Manipülasyon (Piyasa dolandırıcılığı) suçu çok farklı görünüm şekillerinde karşımıza çıkabilmektedir. Karşılaşılan başlıca piyasa dolandırıcılığı eylemlerine ise; **Yıkama satış; Pay depolama; Seans kapanışını belirleme; Yoğunlaşma; Büyük emir bilgisine dayalı işlemler**, örnek verilebilir. Bunun yanında piyasa dolandırıcılığı suçu 6362 sayılı Kanun'da işlem bazlı ve bilgi bazlı piyasa dolandırıcılığı olarak ikili tür olarak kabul edilmektedir

3-a-İşlem Bazlı Piyasa Dolandırıcılığı

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 107/1 maddesinde yer alan suçun maddi unsuru olarak "sermaye piyasası araçlarının alım ve satımını yapmak, emir vermek, emir iptal etmek, emir değiştirmek veya hesap hareketlerini gerçekleştirmek" gösterilmektedir. Yatırım araçlarının fiyatlarının arz ve talep neticesinde doğal bir şekilde oluşmasını engelleyen her türlü harekete işlem bazlı piyasa dolandırıcılığı olarak bakılmaktadır.

Fiyatların doğal bir şekilde oluşmasını engelleyen, alım – satım emirlerinin verilmesi, iptali, değiştirilmesi işlem bazlı manipülasyondur. Hesap hareketlerinin yanlış veya yanıltıcı bir şekilde değerlendirilmesi yatırımcıları yanlış işlemler yapmaya yönlendirecektir ve bu nedenle hem yatırımcı parasını kaybedecektir hem de piyasaya duyduğu güven kaybolacaktır.

İşlem bazlı manipülasyon için kullanılan klasik yöntemler; *kendi kendine işlemler olarak bilinen wash sales veya tarafların işlem öncesinde anlaşarak aynı fiyat ve miktardan eş zamanlı olarak girdikleri emirlerin karşılaşması sonucunda gerçekleşen işlemlerdir*. Bu yöntemler ilk bakıldığında bir suç olarak değerlendirilmese bile kanun hükmünde yer alan maddeler içerisinde yer aldığı için bir suçtur.

İşlem bazlı piyasa dolandırıcılığı suçunun söz konusu olabilmesi için sermaye piyasası araçlarının fiyatlarına, fiyat değişimlerine, arz ve taleplerine ilişkin olarak yanlış veya yanıltıcı izlenim uyandırmak amacıyla; Alım- satım yapılması, Emir verilmesi, Emrin iptal edilmesi, Verilen emrin değiştirilmesi, Hesap hareketlerinin değiştirilmesi eylemlerinden birinin veya birkaçının gerçekleştirilmesi gerekmekte olup suçun maddi unsurunu bu eylemler oluşturmaktadır. Kanun metninde sayılan hareketlerden birinin dahi gerçekleşmesi suçun oluşması için geçerli kabul edileceğinden işlem bazlı piyasa dolandırıcılığı **seçimlik hareketli bir suç** olarak nitelendirilebilir.

3-b-Bilgi Bazlı Piyasa Dolandırıcılığı

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 107/2 maddesinde yer alan bilgi bazlı piyasa dolandırıcılığı "sermaye piyasası araçlarının fiyatlarını, değerlerini veya yatırımcıların kararlarını etkilemek amacıyla yalan, yanlış veya yanıltıcı bilgi verilmesi, söylenti çıkarılması, haber verilmesi, yorum yapılması veya rapor hazırlanması ya da bunların yayılması" olarak tanımlanmaktadır.

Yatırım araçlarının fiyatları ve değerleri hakkında hazırlanan bilgilerin, söylentilerin, haberlerin ve raporların tamamen yalan olması dışında gerçeklik payı da bulunmaktadır. Ama bu bilgi ve haberlerin veriliş şekilleri, yorumların yapılaş şekilleri başkasını hataya yönlendirecek nitelik taşıyor ise kesinlikle suçtur.

Aynı zamanda bu yalan, yanlış ve yanıltıcı her türlü etkenin, yatırım aracının fiyatı, değeri ve yatırımcı kararı üzerinden etkili olmaması suç olarak sayılmamasına etken değildir. Tehlikenin oluşumuna etken oldukları için kesinlikle suç olarak görülmektedir.

Manipülatif işlemler sonucu oluşan yapay fiyat hareketleri, ikincil piyasaların, birincil piyasalara likidite ve fon sağlama fonksiyonunu zayıflatmakta; piyasadaki şirketlerin piyasaya karşı duyarlılıklarını yok ederek yeni yatırımcıların piyasaya gelmelerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Manipülasyon gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti kolay değildir. Zira sadece hisse senedi fiyat ve miktar hareketlerini alıp endeks verileri ile tek başına karşılaştırmak, yeterli değildir. Analizleri yaparken söz konusu işlemlerin fiyat artırma amaç ve kastıyla yapıldığını ortaya koyabilmek için belirli bir düzen ve disiplin dâhilinde, süreklilik arz eder şekilde icra edilmesi gerekmektedir. Burada belirtmemiz gerekir ki, ***bir menkul kıymetin fiyatı, işlem hacmi veya her ikisinde aynı anda görülen ani artış ve azalışlar manipülasyon amacına yönelik karine*** teşkil eder. Ancak böyle bir durumda söz konusu menkul kıymetin uzun süre önce halka arz edilmiş olması halinde bu menkul kıymetin daha önceki fiyat ve işlem hacmiyle mukayese edilerek sonuca ulaşmak gerekir.

6362 SAYILI SERMAYE PİYASASI KANUNU KAPSAMINDA

MANİPÜLASYON

SPKn'nun 107/1 maddesi hükmündeki suçun maddi unsuru "sermaye piyasası araçlarının alım ve satımını yapmak, emir vermek, emir iptal etmek, emir değiştirmek veya hesap hareketleri gerçekleştirmek" olarak yer almaktadır. Sermaye piyasası araçlarının fiyatlarının belirlenmesinde arz ve talebin ekonomi kuralları çerçevesinde sağlıklı biçimde oluşmasına engel olan herhangi bir alım ve/veya satım, emir verilmesi, verilen emirlerin iptali, değiştirilmesi veya hesap hareketleri gerçekleştirilmesi piyasa kuralları içerisinde 'yanlış veya yanıltıcı izlenim uyandırıcı' olarak nitelendirilebilir.

Söz konusu işlemlerin 'elverişli' olması, yani sermaye piyasası araçlarının fiyatlarında, fiyat değişimlerinde, arz ve taleplerinde yanlış veya yanıltıcı izlenim uyandırabilecek nitelikte bulunması gerekir. Alım ve satımın yapay veya hileli olması maddi unsurun varlığını etkilemektedir. Kendinden kendine işlemler (wash sales) veya tarafların işlemden önce anlaşarak aynı fiyat ve aynı miktardan, eş zamanlı olarak girdikleri emirlerin karşılaşması sonucunda gerçekleşen işlemler, piyasa dolandırıcılığı için kullanılan klasik yöntemler olmakla beraber, piyasayı dolandırmaya yönelik işlemler bu yöntemler ile sınırlı değildir. Gerçekleşen işlemler, sayılan iki tipteki gibi hileli olmadığı halde, madde hükmünde sayılan amaçlara yönelik olduğunda suçun maddi unsuru yine oluşacaktır. Suçun maddi unsurunu tek başına yasal bir görüntüye sahip olan ve fakat belirli bir amaç için koordineli olarak gerçekleştirildiklerinde piyasa dolandırıcılığına neden olan alım ve satımlar, verilen emirler, iptal edilen emirler, değiştirilen emirler veya gerçekleştirilen hesap hareketleri oluşturmaktadır.

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU ve 6362 SAYILI SERMAYE PİYASASI KANUNU

ÇERÇEVESİNDE MANİPÜLASYON SUÇU

Piyasalar üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle, piyasa dolandırıcılığı suçuna TCK'ndaki dolandırıcılık hükümleri dışında ayrı bir düzenleme yapılmıştır. **6362 sayılı Kanun'un cezaya ilişkin hükümleri TCK'na göre özel norm niteliğindedir** ve öncelikli olarak uygulanması söz konusudur. 107. Maddenin ilk fıkrasında işlem bazlı piyasa dolandırıcılığı suçunu işleyenler hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin günden on bin güne kadar adli para cezası uygulanacağı kararlaştırılmıştır. Bunun yanında 107. Maddenin ikinci fıkrasında ise bilgi bazlı manipülasyon suçunu işleyenler hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. Manipülatif eylemlere karşı 6362 sayılı Kanun'da düzenlenen cezai hükümlerin yanı sıra, haksız fiil hükümleri çerçevesinde zarar gören yatırımcıların zararının tazmini de mümkündür.

İşleme ve bilgiye dayalı manipülasyon suçları için öngörülen hürriyeti bağlayıcı hapis ve adli para cezaları gibi cezai yaptırımların yanı sıra, bu iki suç için ekonomik suçlarda ekonomik ceza ilkesi ve AB müktesebatına uyum kapsamında 2003/6/EC Direktifi'nin de etkisi ile idari tedbirler de getirilmiştir. Nitekim çoğu Avrupa ülkesinde manipülasyon için hem idari hem de cezai yaptırımlar benimsenmiştir.[2]

Yargıtay 7. Ceza Dairesi 2014/3792 Esas , 2014/14129 Karar sayılı 07/03/2013 Tarihli Kararında " Hükme esas alınan 14.12.2012 havale tarihli bilirkişiler kurulu raporunda, 26.01.2007-15.02.2007 tarihleri arasındaki dönemde V... hisse senetleri üzerinde % 58.4 oranında fiyat artışının meydana geldiği, aynı dönemde İMKB 100 endeksinin ise % 4 oranında artış gösterdiği 16.02.2007 tarihinden itibaren ise hisse senedinin fiyatında % 89 oranında bir düşüş meydana geldiği, suça konu dönemdeki fiyat değişiminin geçmiş dönemdeki fiyat değişimleri ile uyumlu olduğu, denetleme raporunda her sanığın ne kadar miktar işlem gerçekleştirdiği tespit edilmesine rağmen kendinden kendine karşılıklı işlemlerinin her bir sanık yönünden tespit edilmemiş olduğu, olay tarihinde Emir İptalinin mevzuat yönünden mümkün olmadığı, bu sebeple gerek kendinden kendine işlemler ve gerekse fiyat yükseltici işlemlerin planlı bir biçimde sanıklar tarafından gerçekleştirildiğini kabul edilemeyeceği," gerekçesi ile hükmün BOZULMASINA, 03.07.2014 günü oybirliğiyle karar verildi.

6362 sayılı Kanun'la gelen bir diğer yenilik de piyasa dolandırıcılığı suçuna öngörülen **etkin pişmanlık** kurumudur. Etkin pişmanlık, kişinin işlediği suçtan dolayı özgür iradesiyle sonradan pişman olması, suç teşkil eden fiilin meydana getirdiği olumsuzlukları gidermesi ve ceza adaletine olumlu davranışlarıyla katkı sunması halinde atıfet hükümlerinin uygulanmasını sağlayan bir ceza hukuku kurumudur. Kişinin etkin pişmanlık göstermesi halinde suçun niteliğine göre ceza indirimini veya cezalandırılmaması sonucu ortaya çıkar. Kanun'un gerekçesinde belirtildiği üzere bu yolla suçtan elde edilen menfaatin tekrar ekonomiye kazandırılması amaçlanmıştır. Buna göre, soruşturma başlamadan önce suç tanımına giren fiillerde bulunanların elde ettikleri menfaatin iki katını Hazine'ye ödemeleri halinde bu suçtan ötürü cezaya hükmolunmayacağı kararlaştırılmıştır. Aynı tutarın soruşturmaya başladıktan sonra ödenmesi halinde ise verilecek cezada yarı oranında indirimle gidileceği belirtilmiştir. Aynı şekilde kovuşturma evresinde hüküm verilinceye dek belirtilen tutarın ödenmesi halinde ise cezada üçte bir oranında indirimle gidilecektir.

SPK'nun 107/1 hükmü, fiili bir "**tehlike suçu**" olarak düzenlemek suretiyle sonucun gerçekleşmesini şart koşmamıştır. Tehlike suçlarında, doğrudan doğruya bir zararın doğması

gerekli olmayıp, suç konusu olarak tanımlanan tehlikeli davranışlar cezalandırılmaktadır. Piyasa dolandırıcılığı suçunu da tehlike suçu olarak tanımlayan yasa koyucunun amacı, sermaye piyasası araçlarının fiyatlarının, fiyat değişimlerinin, arz ve taleplerinin yanlış veya yanıltıcı izlenim uyandıracak şekilde etkilenmesine yönelik işlem gerçekleştiren kişilerin cezalandırılmasıdır. Suç bir tehlike suçu olmakla beraber, failin gerçekleştirdiği işlemler sonucu bir menfaat sağlanması durumunda, SPKn'nun 107 nci maddesinin birinci fıkrası gereğince "bu suçtan dolayı verilecek olan adli para cezasının miktarı, suçun işlenmesi ile elde edilen menfaatten az olamaz". Menfaatten kastedilen ise manipülatörün, manipülatif işlem ve işlemler neticesinde elde ettiği haksız kazançtır.

Bununla birlikte, SPK'nun 107 nci maddesinin üçüncü fıkrası gereğince, "suçu işleyen kişi pişmanlık göstererek, beş yüz bin Türk Lirasından az olmamak üzere, elde ettiği veya elde edilmesine sebep olduğu menfaatin iki katı miktarı kadar parayı, Hazineye; soruşturma başlamadan önce ödemesi durumunda hakkında ceza hükmolünmaması, soruşturma evresinde ödemesi durumunda verilecek cezanın yarı oranda indirilmesi ve kovuşturma evresinde hüküm verilinceye kadar ödemesi durumunda verilecek cezada üçte bir oranında indirimine gidilmesi" hükme bağlanmıştır.

Manipülasyon suçunun organize bir şekilde ve örgütlü bir suç olarak işlendiği görülmektedir. Türk Ceza Kanununun 220. Maddesine göre; Kanununun suç saydığı fiilleri işlemek amacıyla örgüt kuranlar veya yönetenler, örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması hâlinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır, şeklinde düzenlenmiştir. Manipülasyon suçunun Türk Ceza Kanununun 220. Maddesi kapsamındaki suçu kapsayacak şekilde işlenmesi halinde manipülatörler ayrıca cezalandırılacaktır.

Piyasa dolandırıcılığı suçunun ortaya çıkması için, piyasanın işleyişinin bozulması veya yatırımcının zarara uğratılması gibi sonuçların doğması zorunlu değildir. Bir eylemin piyasa dolandırıcılığı olarak kabul edilmesi için yapay bir görünüm yaratmak amacıyla yatırımcıya, finansal raporlara veya alım satım emirlerine yönelmiş olması yeterlidir. Ayrıca belirtmelidir ki piyasa bozucu eylem neticesinde menfaat elde edilebileceği gibi, herhangi başka bir etken nedeniyle zarar da ortaya çıkmış olabilir. Eylem neticesindeki kar/zarar durumu piyasa dolandırıcılığı eyleminin doğuşu bakımından zorunlu değildir. Bu nedenlerle işlem bazlı piyasa dolandırıcılığı suçu soyut tehlike suçu niteliğindedir.

Piyasa dolandırıcılığı suçunda, suçun manevi unsuru açısından TCK'nun kastı düzenleyen 21. Maddesinden bahsetmekte fayda vardır. Bu maddede "Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır". Manipülasyon suçunun oluşması için failin ancak kasten hareket etmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle taksirle işlenebilen bir suç değildir.

ARACI KURUMLARIN MANİPÜLASYON KARŞISINDA

DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

1. Yapılan İşlemlere İlişkin Ses Kayıtlarının Düzenli Olarak Tutulması
2. Emirlerin Müşteri Emir Formuna ve Seans Takip Formuna Düzenli Olarak Kaydedilmesi

3. Piyasayı Dolandırıcı Olduğundan Şüphelenilen İşlemlerin Sermaye Piyasası Kuruluna Bildirilmesi

Aracı kuruluşlar, piyasayı dolandırıcı nitelikte olduğundan şüphelendikleri işlemleri, gerekli incelemelerin yapılmasını teminen zaman kaybetmeksizin Sermaye Piyasası Kuruluna bildirmelidirler.

4. Yorum ve Tavsiyelerde Bulunulmasına İlişkin Esaslara Uyulması

5. Başkaları Adına Açılmış Hesaplar Üzerinden İşlem Yapılmasının Engellenmesi

6. Vekaleten Yönetilen Hesaplar

Piyasa dolandırıcıları, kendi adlarına açılan hesapların yanı sıra kendi adlarına açılmış hesaplar bulunmadan doğrudan başkaları adına olan hesapları vekâleten yönetmek suretiyle yapay piyasa oluşturmaya yönelik işlemler gerçekleştirebilmektedirler.

7. Müşteriyi Tanıma Kuralı

Kurulumuz düzenlemeleri uyarınca aracı kurumların müşterilerini tanımaları gerekmektedir. Büyük miktarda işlem gerçekleştiren müşterilerin tanınması özellikle önem taşımaktadır. Bu itibarla, hesap açılan müşterilerin kimlik bilgilerinin yanı sıra müşterinin piyasalar konusundaki tecrübesinin, mali gücünün, yatırım tercihlerinin vs. aracı kurumlar tarafından bilinmesi gerekmektedir.

8. Müşterinin Mali Durumu ile Orantısız Emirler Verilmesi

9. Müşterinin Bilgi ve Tecrübesiyle Yapılamayacak İşlemler

10. Menkul Kıymet ve/veya Nakit Virmanları

Değişik aracı kurumlar nezdindeki müşteri adına açılmış hesaplara veya başka kişilerin hesaplarına sürekli menkul kıymet ve/veya nakit virmanı yapılmasına ilişkin talimatlar alınması da şüpheli işlemler olarak görülmeli ve gerekli tedbirler alınmalıdır.

11. Kasa ve Banka Hesapları Kullanılarak Yapılan Nakit Virmanları

MANİPÜLASYONA KARŞI

YATIRIMCILARIN DİKKAT ETMESİ GEREKENLER

Borsada yatırım yapmaya karar veren kişilerin işlem yapmaya başlamadan önce iyi derecede bilgi ve deneyim sahibi olması konusunda özellikle durulmaktadır. Aynı zamanda yatırımcıların kendi işlem strateji ve tekniklerini kullanmaları gerektiği söylenmektedir. Spekülasyon ve manipülasyon gibi kayıp yaşamanıza neden olacak durumlardan uzak durmak için kendi işlem stratejileriniz ile işlem yapmanız büyük bir önem taşımaktadır.

Borsada para kazanmak için gerekli olan önemli noktaları açıklarken özellikle yatırımcıların kendi bilgileri ve deneyimleri çerçevesinde işlem yapmaları gerektiğini belirtmiştik. Aynı zamanda diğer yatırımcılardan etkilenmeden kendi yatırım kararlarınızı almanız, piyasadaki edindiğiniz

bilgilerin doğruluğunu görmeden inanmamanız ve bunlara göre işlem yapmamanız gerektiğinden bahsetmiştik. İşte tüm bu uyarıların ana nedeni olarak manipülasyon gösterilebilir.

Öte yandan, yalan ve yanlış izlenim uyandıran işlemlerin büyüklüğü konusunda bir alt ve üst sınır söz konusu değildir. İlgili payın piyasasında kontrolü sağlayarak fiyat hakimiyeti kurmaya yönelik bir piyasa dolandırıcılığı için gerekli miktar çok büyük olabileceği gibi, payın kapanış fiyatının belirlenmesi için borsadaki asgari işlem miktarı olan bir adetlik alış işlemleri de piyasanın dolandırılmasına neden olabilecek niteliktedir.

Yatırımcılar hisse senedi işlemleri yaparlarken hisse senedinde meydana gelen fiyat hareketlerinin, hisse senedini ihraç eden şirketle veya piyasayla ilgili olarak mevzuat gereği kamuya açıklanmış olan yahut basında yer alan yeni bir bilgiden kaynaklanıp kaynaklanmadığına dikkat etmelidirler. Olağanüstü fiyat hareketlerinin olduğu dönemlerde eğer kamuya açıklanan bilgilerle izah edilemeyecek nitelikte fiyat ve miktar hareketleri bulunmakta ise, yatırımcılar ihtiyatlı davranmalıdırlar.

Halka arzlarda şirketle ilgili bilgilerin yer aldığı izah name ve sirkülerleri okuyarak, yatırım kararlarını buna göre vermeleri yerinde olacaktır.

Hisse senedinde meydana gelen suni artışın kimler tarafından gerçekleştirildiği yolunda bilgi edinen yatırımcıların, fiyat artışlarından kazanç sağlamak için söz konusu kişilerin işlem yaptığı hisse senedini satın aldıkları ancak çoğunlukla bu hisse senetlerini zamanında satarak piyasadan çıkamadıkları için zarar ettikleri görülmektedir. Yatırımcıların bu yöndeki işlemleri, aslında piyasa dolandırıcılarının amacına ulaşması için gerekli talebi ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle yatırımcıların işlem stratejilerini söz konusu kişilerden bağımsız olarak kendileri oluşturmaları önem arz etmektedir. Yine uygulamada piyasa dolandırıcılarının satışta zorlukla karşılaşmaları halinde, hisseleri değişik aracı kurumlarda değişik yatırımcıların hesaplarına virmanlayarak, çok sayıda hesaptan satış yapılmasını sağladıkları görülmektedir. Bu nedenle yatırımcıların kendi işlemleri dışında başka yatırımcılar için işlem yapmaması, bu tür işlemler için aracı olmaması gerekmektedir.

Müşteri hesaplarından, müşteri dışında sadece müşteri tarafından noter marifetiyle düzenlenmiş vekâletname ile yetkilendirilmiş kişilerce işlem yapılabilir. Yatırımcıların hesaplarında işlem gerçekleştirmek üzere başkalarına vekalet vermeleri durumunda, hesaplarının ileride piyasa dolandırıcılığı amacıyla kullanılmaması bakımından vekil tayin edecekleri kişiyi iyi tanımaları, yatırım kararlarına itibar etmeleri ve güven duymaları büyük önem taşımaktadır.

Diğer yandan, yatırımcıların hisse senetlerine yapılacak yatırımlar konusunda kendilerine yapılan telkinlerin ve yatırım tavsiyelerinin, belirli bir grup tarafından gerçekleştirilen piyasayı dolandırıcı işlemlere hizmet etme amacını taşıyabileceğini göz önünde bulundurarak, bu bilgileri piyasa koşulları ve kendi yatırım kararları çerçevesinde değerlendirmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde, yatırımcılar anılan yönlendirmeler üzerine gerçekleştirdikleri işlemlerle, piyasa dolandırıcılığı amacıyla hareket eden bir gruba hizmet edebilirler. Bu nedenle, piyasa koşullarını değerlendirerek yatırımlarını yönlendirme konusunda yeterli bilgi ve tecrübesi olmayan yatırımcıların, yatırım danışmanlığı ve portföy yöneticiliği konusunda yetki belgesi almış kuruluşlarla sözleşme yaparak, yatırım kararlarını profesyonel kişilerin yardımı ile almalarında fayda görülmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAP, MAKALE VE TEZLER

1-CHAMBERS, Nurgül, "Sermaye Piyasalarında Manipülasyon ve İMKB'deki Örnekleri", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 24, 62-72, (2004)

2- CESR Yaptırım Raporu, aktaran: BAYSAL, s.142

İNTERNET KAYNAKLARI

Borsa İstanbul AŞ, Borsa İstanbul Şirketlerinin Kamuyu Aydınlatma Yükümlülükleri ve KAP Uygulamaları,

Kamuyu Aydınlatma Platformu – <www.kap.gov.tr>, <<http://www.kap.gov.tr/yay/ek/KapHakkinda.aspx>>

Borsa İstanbul AŞ, Cevaplarla Borsa ve Sermaye Piyasası, <http://borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/Cevaplarla_

]